

Verkondiging

Gemeente in de Heer Jezus Christus,

De Evangelielezing van vandaag verbijstert ons: Jezus, de grote voorspreker van de liefde, hij die de mensen als hoogste gebod de liefde leerde voor God en voor de naaste, voegt ons hier toe dat als iemand hem volgen wil en 'niet haat zijn vader, moeder, vrouw, kinderen, broers en zussen, ja, zelfs zijn eigen leven' geen leerling van hem kan wezen. 'Dan maar niet', is mijn eerste reactie en ongetwijfeld ook die van u. Wij leven nu eenmaal in familieverbanden. En natuurlijk, dat familieleven kan een drama zijn. Het kan een mens verscheuren en zelfs vernietigen. Het kan voor een mens zelfs noodzakelijk zijn om alle familieverbanden te verbreken. Maar wie dat zogezegd structureel meent en daarop aandringt, daarmee is iets pathologisch aan de hand. Dat is eerder een levensgevaarlijke sekteleider dan de Heer die wij volgen willen en van wie ik doorgaans ook aanraad om dat te doen.

De Heer heeft net zijn lange redevoering beëindigd waarin velerlei beelden over verrassende tafelschikkingen een rol speelden. En, als een natuurlijk patroon, wisselt Lucas deze scène af met een nieuwe dynamiek: De Heer trekt verder en, zo staat geschreven, velerlei scharen trekken met hem mee. Maar dat lijkt ook meteen het probleem te zijn: het zijn er veel te veel. De Heer draait zich om naar scharen. In argwaan, bezorgdheid of een combinatie van beide. En hij geeft instructies aangaande dit volgelingschap.

Wie de eerste schrik over dat 'haten' wat voorbij is, zal het opvallen dat de instructies rondom dat navolgelingschap van de Heer eigenlijk heel

zakelijk en nuchter zijn. We zijn bekend met het begrip ‘calculerende burger’ maar hier wordt welbeschouwd een nieuw type geïntroduceerd: de ‘calculerende navolger’. Wat mij steeds opvalt in deze delen van het Lucasevangelie, is dat de radicale aanwijzingen die Jezus geeft, steeds gevolgd worden door wat je nieuwtestamentische wijsheid of nieuwtestamentische spreuken zou kunnen noemen. De radicaliteit van Jezus is op een of andere manier ook inzichtelijk en rationeel aan te bevelen. Het valt uitstekend na te rekenen.

Met pragmatische voorbeelden uit het alledaagse leven, laat de Heer het verzamelde gehoor het zelf doorrekenen: reken uit wat de kosten zijn van het volgen van Jezus en beslis dan wat je wil. En doe dat weloverwogen. Zo weloverwogen als iemand die een toren laat bouwen maar eerst de kosten berekent. Om te voorkomen dat hij de risee van de stad wordt als die kerel die met een toren begon maar het bouwen moest staken. Of wees als een veldheer die eerst even kijkt of zijn manschappen wel opwegen tegen die van zijn vijand. En als dat niet zo is, zo snel mogelijk in onderhandeling gaat over de vredesvoorwaarden.

De Heer zet dus heel zakelijk en nuchter in. Prima, als je me navolgt, maar reken even goed door wat de kosten zijn. En die zijn er. De evangelist Lucas noemt er drie. Als gezegd, de bereidheid je naasten en je eigen leven te haten. De bereidheid om je eigen kruis te dragen. Dat is nu niet meteen het kruis van de Heer, al is dat er in de loop van de tijd wel van gemaakt. Maar het is de bereidheid om van jezelf en van je eigen belangen af te zien ter wille van iets anders. En het is, tenslotte, een typisch thema van de evangelist Lucas, de bereidheid om af te zien van alles wat je bezit.

Maar opnieuw, dat klinkt als iets wat een mens niet zou moeten doen. Waarom, in hemelsnaam, zou een mens afzien van zichzelf, van zijn familie en allernaasten, van zijn bezit? Het nuchtere antwoord moet zijn dat dit ook niet hoeft. De mens, de grote menigte die Jezus volgt waar hij maar gaat, wordt voor een volwassen keuze gesteld. Kiest heden wien gij dienen zult? Er is de mogelijkheid de Heer te volgen maar ook om dat niet te doen. Reken het maar rustig even na en wie het niet doet, wordt dat niet euvel geduid. Dat kan en mag ook, maar weet wat je doet! Want ten diepste gloort in de keuze voor de navolging, het leven en de toekomst!

Het volk des Heren staat op het punt om bezit te nemen van het land der belofte. En Mozes spreekt hen nog één laatste, heftige keer toe: jullie hebben de keuze! Te leven in de belofte en het goede of ten dode in het kwade. Nu lijkt dat evident maar is dat bij nader inzien niet. Want het leven ten dode in het kwade wordt gediagnosticeerd als het leven in oeroude verbanden die als goden worden vereerd. Het is ook in zekere zin een veel makkelijker leven. Want je windt je niet op. Je gaat gewoon mee in de mode en eisen van alledag die jou een rustig en gelijkmatig bestaan beloven. Dat je daarmee steeds verder verwijderd raakt van de zaak van de liefde, het recht en de rechtvaardigheid. Ach, mogelijk ging je dat ooit wel wat aan het hart. Maar alles went als je zo langzamerhand in een behaaglijke slaap wordt gewiegd.

En er is het leven in de belofte. Gaande richting het goede, in het spoor van de bevrijder, gaande de wegen der vrijheid. Dat is een aanzienlijk ingewikkelder leven maar wel een leven dat werkelijke vrijheid belooft, ook ten aanzien van alles wat een mens slaaf en afhankelijk houdt. Dat kán een breuk met de familie behelzen. Een sprong in het ongewisse.

Maar dat is niet structureel en vaak ook niet onverstandig. Want er is een kans dat je opnieuw een vrijheid vindt in de gegeven verhoudingen. Vaders wil is niet langer wet als slechts de wet des Heren geldt. Alles moge familie zijn maar familie is niet langer alles. Er is iets, er is iemand anders tussen getreden en daarom zullen ook onze verhoudingen voortaan anders gedefinieerd worden. Het betekent geen breuk met onze naasten maar we worden op een andere manier aan onze naasten teruggegeven. Als mensen die bereid zijn ons kruis te dragen. Dat wil zeggen: terug te treden ter wille van wie wij op onze weg aantreffen. Wij zullen ons niet als goden laten gelden, nu wij weten dat er maar één God is. Ook zullen wij ons geld en goed niet als goden vereren. Want dat maakt fundamenteel onvrij. Daarmee worden wij slaaf. Wij zullen andere wegen gaan en zo doende, onze vrijheid ontdekken.

De joodse filosoof Levinas wilde nog al eens spreken over zijn godsdienst als een godsdienst voor volwassenen en over vrijheid als een vrijheid die ingewikkeld is. Een vrijheid waarvoor en waaraan je eigenlijk altijd moet werken. Een vrijheid die niet zomaar een veronderstelling is maar die steeds een kritische, onderzoekende houding vraagt. Wat zich aandient en wie zich als autoriteit, als god over je meldt, is niet zomaar te vertrouwen. Je kunt het eigenlijk maar beter niet doen. Het werk van de afgelopen week overleden Karel Eykman is daar in alle opzichten een voorbeeld van: 'Doe het maar niet! Laat je nu niet meteen jouw gedachten en jouw gedrag afpakken'. Wees nou eens echt verstandig, zegt Jezus en volg mij! Dat kun je op je vingers narekenen. Alle tien.

Amen.